

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

ביכנ"ס בשכירות שהמשכיר הפסיק את השכירות

תיק ממונות מס' 1335-סט

צד א': א' ע"י ב"כ עו"ד הרב רוזנטל

צד ב': דיירי הבית

(מהד' יט אלול)

נושא הדיון

לפני 18 שנה שכר א' את המקלט של הבנין מועד הבית - שגם הוא עצמו אחד הדיירים בו - לצורך ביכנ"ס, לתקופה קצובה ולפי הסכם שכ"ד שקבעו ביניהם. לאחר תום התקופה המשיכו את השכירות בהסכמה לתקופות נוספות. לאחרונה החליט ועד הבית להפסיק את השכירות, אך א' אינו מוכן לעזוב את המקום בטענה שאי אפשר לסגור ביכנ"ס, ויש לו חזקה על המקום ועל התפקידים שם, כשהוא שימש כבעל קורא ובעל תקיעה וגבאי ומקבל לידו את התרומות של ביהכנ"ס וכו'. עוד הוא טוען שבדעתו לתבוע בחזרה את דמי השכירות משום שהוא כאחד מהשותפים יש לו זכות שימוש במקלט ללא תשלום שכ"ד. עוד הוא אומר שבדעתו לתבוע את ההשקעה שהשקיע בשיפוץ המקום והכשרתו (ועד הבית משיב שהבניה לתשתית של ביהכנ"ס נעשתה מתרומות של כמה מהם, ועל ההשקעה של א' שילמו לו ע"י הפחתה בשכר הדירה למשך תקופה, והם היו אלה ששילמו את החשמל למקום. א' מכחיש הדברים), וכן שכ"ד מהדיירים שהשתמשו במקלט לביכנ"ס במשך ימות השבוע.

ועד הבית טוען שא' נוהג באלימות כלפי השכנים, ולכן השכנים אינם מעוניינים להמשיך ולהשכיר לו את המקלט.

הדברים התגלגלו לביהמ"ש, וביהמ"ש הורה (בתיק בש"א 6147/09) שאין לועד הבית לסגור את ביהכנ"ס בלי צו חוקי (יצוין שלפי חוק התגוננות אזרחית תשי"א סעיף 15 אין לעשות מהמקלט ביכנ"ס או מועדון חברתי אא"כ יוכח שימוש כזה לא יפגע בהכנת המקלט בשעת מלחמה ואין לעשות שימוש חריג במקלט ללא הסכמת כל הדיירים והרשות הממונה).

א' טוען שמכיון שהוא נתבע בענין זה בבית הדין ע"י ועד הבית לעזוב את המקום, דינו כנתבע, וע"כ זכותו לקבוע את מקום הדיון, והוא מבקש לדון ב"ד אחר "שמומחה יותר בסכסוכי

שכנים". ועד הבית טוען שלפני כמה חדשים פתח א' תיק תביעה נגדו בבית דין זה, ושני הצדדים חתמו על כתב בוררות של בית הדין, וטרם נסתיים הדיון בתיק, ע"כ מקום הדיון הוא בבית דין זה.

פסק דין

לאחר שמיעת טו"מ הצדדים, ולאור הנסיבות, אוסר בית הדין על הצדדים להתפלל במקלט עד להחלטת בית הדין שבו מבקש א' לדון.

(-) שמואל חיים דומב

(-) יהושע ווייס

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

התפתחות לאחר פסק הדין

השכנים פנו לבית הדין בטענה שא' פתח בשבת מנין בלובי של הבנין, למרות התנגדות השכנים. הם מבקשים מבית הדין לאסור על א' להתפלל בלובי של הבנין ללא הסכמת השכנים, משום שזה "שימוש חורג" הדורש את הסכמת כל השכנים. בית הדין הבהיר שהחלטתו הראשונה כוללת גם את הלובי, וחזר והפנה את השכנים לבי"ד שהנתבע הודיע על נכונותו לדון שם.

השאלות לדיון

- א. דין ביכנ"ס במקלט שכור.
- ב. שותף שהשתמש במקום יותר מחלקו, האם חייב לשלם לשאר השותפין דמי שכירות.
- ג. ביכנ"ס במקלט או בלובי של הבנין, האם צריך הסכמת כל השותפים או שמספיק הסכמת הרוב.
- ד. מי נחשב המוחזק שבאים להוציא ממנו, המשכיר או השוכר.
- ה. האם ניתן להוריד אדם מחזקת מצוה שהחזיק בה.

תשובה

א. כתבו התוס' בערכין כא ה' עפ"י התוספתא, דאוכר מלי מקדיש ליה כל זמן שהיא ברשותו, וכן פסק בשו"ע יו"ד סי' רכ"א סעי' ז' דאוכר יכול לאסרו דהא פירותיו הם, וכתב הש"ך ס"ק מו' דכ"כ ה"י בשם הרמב"ן וכהתוספתא שהציא התוס' בערכין. וכן פסק בשו"ת חת"ם יו"ד סי' רכה, וזפרט אס הקדישו ברשות המשכיר דזוה לית דין ולית דיין (ועיי' חת"ם שם שתמה על הי"ש"ש ז"ק פ"ה סי' לד שכתב שאס אמר האוכר סתם הריני מקדישו, ולא פירש שמקדיש הנאה שיש לו, אינו קדוש כלל, עיי"ש).

והנה בשו"ע או"ח סי' קנד סעי' ב' פסק: האוכרים בית ומתפללים בו אין לו דין בית הכנסת. ומקורו בלבוש שם בשם מהר"י בן חז"ק. וקשה, שהרי ביו"ד פסק השו"ע שהאוכר יכול להקדישו כל זמן השכירות, ומדוע פסק בשו"ע או"ח שאין לו דין ביהכ"ם כשהאוכרים מתפללים בו.

ונראה דאף שיש בכח האוכר להקדיש המושכר כל זמן שכירותו, מ"מ בקדושת ביהכ"ם יש הלכה שאינה אלא בקדושה קבועה, אצל ביהכ"ם עראי אינו קדוש בקדושת ביהכ"ם, וכמו שביאר במ"צ ס"ק ד': האוכרים בית, לזמן קבוע לחודש או לשנה, והטעם דכיון דכללות זמן השכירות יש ציד הצעה"צ שלא להשכיר להם עוד א"כ אינו אלא עראי ואין בו קדושה, וזה הטעם מוכח מהלבוש, ובעולת תמיד לא משמע כן, ועיי' בה"ל. וצ"ל שם הוסיף שבעולת תמיד שם מוכח דאין דין זה אלא בכגון שהיא דר"י בן חז"ק שלא היה שם רשות להם בתורגמה להזמין מקום קבוע לתפלה מפני המלכות והיו מטמינים את עלמם בתחתיים להתפלל וצ"ל בודאי אינו חשוב אלא עראי כי היום או מחר יתודע ויתבטל באמצע הזמן, משא"כ באוכרים בגלוי כדרך כל העולם שעל אותו הזמן כמכורה היא להם בודאי יש בה קדושה כיון שקבעו אותו מקום לתפלה בכל משך הזמן ולא באקראי בלבד, ואע"פ שלאחר כלות הזמן אפשר שלא ירצה צעה"צ להשכיר מ"מ אין זה מיקרי אקראי בעלמא כיון שבכל אותו הזמן אין להם קביעות אחרת כי אס שם, וכעיי"ז משמע ג"כ מהכנה"ג דאס נעשה ברשות המלך, והיינו שלא צהלנע כנ"ל, יש בה קדושה. ולענ"ד שזה נכון לדינא וכו'. ע"כ. וזשער הליון שם אות ד' כתב בשם הפמ"ג דאס שכרוהו לזמן רב נוטה הדבר דלכו"ע יש לו דין ביהכ"ם, אצל מהלבוש לא משמע כן דכתב דכיון שאין גוף הקרקע קנוי, עיי"ש, ולענ"ד פשוט דהדין עם הפמ"ג דזה בודאי לא מיקרי אקראי דהא לא תלה המהר"י בן חז"ק הדבר מחמת גוף הקרקע רק מחמת דהוי כרחה של עיר, ועיי' בה"ל. ע"כ (ועל מחלוקת הלבוש והפמ"ג י"ל דנחלקו בגדר הצעלות של האוכר, עיי' פס"ד ירושלים כרך ח' עמ' קמד).

וכתב בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' רו' ודברי יליב או"ח ח"א סי' עח שלאחר שתמה השכירות לכו"ע אין בו קדושה כלל, ועיי' מנחת יצחק ח"א סי' קכ' וח"ג סי' קלו.

ובנידון דידן שאי שכר מועד הצית את המקלט לאורך ביהכ"ם, תחילה לשנה וא"כ לתקופות נוספות, ועכשיו החליט הועד שלא להאריך עוד את השכירות, לכו"ע אחרי שפקעה השכירות אין בו עוד קדושת

ציהכנ"ם, שהרי כבר תמה תקופת שכירותו. וגם בתוך תקופת השכירות שנמשכה כמה שנים, אם היה במקלט קדושת ציהכנ"ם, הדבר תלוי במחלוקת הפוסקים הנ"ל, אך י"ל דכיון שמדובר במקלט, שגם בתוך תקופת השכירות היה ניתן לסלק הציהכנ"ם משם אם ח"ו היתה מלחמה, כיון שמטרתו להיות דירה לכל השכנים בשעת מלחמה, וא"כ יש להחשיבו כציהכנ"ם עראי, כמו צנידון של מהר"י בן חביב הנ"ל. וממילא הסתלקה לה טענת אי על "סגירה" של ציכנ"ם, כזיכול. ועיי' להלן בדברי ידידי הגרנ"ץ מרמורשטיין שליט"א.

ב. בשו"ת הרשב"א ח"צ סי' קמ"א, הוציא צרמ"א בשו"ע סי' קע"א סעי' ח, כתב: לא חלקו, והשתמש בו אחד מן השותפין כמה שנים, לא יוכל האחר אח"כ לומר אשתמש ג"כ זמן שנשתמש, דכל זמן שלא חלקו כל אחד בשלו הוא משתמש. בהגדרת בעלות השותף, עיי' ר"ן נדרים מה צ שלכל שותף יש קנין הגוף, דהיינו שיעבוד בחלקו של חצירו (ועיי' בדעתו בקל"ה"ח סי' קע"א ס"ק א, ו"שיעורי ראשי ישיבות ליט"א" עמ' לג בשם הגר"ד, וקהלות יעקב חגיגה סי' א וועיי' קהלות יעקב סוטה סי' א לענין קרבן השותפין), וקונטרסי שיעורים נדרים שעור כו אות ג, ושעורי ר' שמואל (למו"ר ז"ל) צ"צ סי' סה-סו). ועיי' רש"י גיטין מז צ דאין לך כל חטה וחטה שאין חליה טבל וחליה חולין, וכ"כ בהגר"א על הירושלמי דמאי פ"ו ה"ז, וכעיי"ז ברש"י סוטה מג צ וחולין קלה צ (וביאור דעת רש"י, עיי' עונג יו"ט סי' לד, ומשנת ר' אהרן צ"ק סי' ז אות צ, וקוצן שעורים צ"נה אות לט, ותורת זרעים דמאי פ"ו מ"ז, וקהלות יעקב גיטין סי' לד, וחזון יחזקאל פ"ב ה"ט, ודברות משה גיטין ח"א סי' כו הערה ג וב"ב סי' י, וזרכות חיים גיטין סי' יד אות צ). ועיי' תשובות מיימוניות קנין סי' לה שכל זמן שלא חלקו חלק ראובן מעורב בכל הקרקע. ועיי' תוס' גיטין סס ד"ה טבל, כיון דאין ברירה שמא הגיע לו כל חלקו של נכרי או חזיו ולא ידעין כמה. ועיי' שאג"א סי' ל שפירוש התוס' עיקר. ועיי' שו"ת מהר"ם די בוטון סי' נד, ומחנ"א זכיה ומתנה סי' א שכל הקרקע קנויה לכל שותף. ועיי' חידושי ר"ח הלוי על הרמב"ם בכורות פ"ו ה"י שכולן נעשין כחד בעלים. ועיי' מ"ב סי' תרל"ו ס"ק ו שחלקו של שותף זה שאול לשותף האחר, דעל דעת כן נשתתפו. ועיי' קוצן שעורים צ"ב אות תד ואבן האזל שכנים פ"ב ה"י ד"ה איברא, שכל אחד מהשותפין הוא בעלים על חלק.

נמלא לפי דברי הרשב"א דכל זמן שלא חלקו כל אחד בשלו הוא משתמש, לא יוכל ועד הצית לתבוע שכ"ד מאי, כיון שגם הוא שותף, ונמלא שהשתמש בשל עלמו, אך בתשצ"ן ח"ג סי' רח, ושו"ת רשב"ש סי' סו, כתבו דוקא צבית דלא עבד למיגר ומדין זה נהנה וזה לא חסר, אבל צנידון דידן שהמקלט עמד להשכרה, חייב השוכר לשלם.

ג. עיי' פס"ד ירושלים כרך י עמ' קס"א קס"ב מרן הגר"ש אלישיב שליט"א שיש לכל שכן זכות התנגדות של שימוש חריג ברכוש המשותף של הצנין, משום שעל דעת כן נכנסו לגור בצנין, ו"שימוש חריג" הוא כל מה שמוגדר ככזה בחוק. וה"ה צנידון דידן, יש לכל שכן זכות התנגדות לקיים ציכנ"ם במקלט או בלוצי של הצנין, אף אם הרוצב מסכימים לכך, ואף אם המשתמש הוא אחד השותפין שלפי דעת הרשב"א שהציא

הרמ"א הנ"ל, שכל זמן שלא חלקו בשלו הוא משתמש, משום שזה נקרא "שימוש חריג".

והעיר ידידי הגרנ"ל מרמורשטיין שליט"א, מרצני בית הדין, שצנידון דידן, כיון שהשכנים עלמס קיימו במקלט ציהכנ"ס בשאר ימות החול, וגם רצונם להמשיך בזה, א"כ לגבם זה בגדר "שימוש סביר", ויפה העיר.

ד. בפס"ד ירושלים כרך ט עמ' רח הוצאו מקורות ההלכה בזה: פסק הרמב"ם שכירות פ"ז ה"ד וש"ע סי' שיז סעי' ב עפ"י גמ' ב"מ קג א: המשכיר בית לחצירו בשטר לעשר שנים ואין בו זמן, השוכר אומר עדיין לא עבר מזמן השטר אלא שנה והמשכיר אומר כבר שלמו שני השכירות ושכנת עשר שנים, על השוכר להציג ראיה, ואם לא הציג ראיה ישבע המשכיר הסת ויוליאו. וכתב הרמ"א עפ"י מרדכי סו"פ השאלה: וה"ה לשאר טענות שביניהם. ופרש"י בגמ' שם שלכך המשכיר נאמן כיון שקרקע בחזקת בעליה עומדת. ועיי' שו"ת שו"ת רביעאה ח"ב סי' ט על קושית קונטרס הספיקות בסופו, כלל ט אות ג, על דברי הש"ך סי' מז ס"ק טז דלא מהני תפיסה בפירות קרקע משום דקרקע בחזקת בעליה עומדת, והרי בקרקע גופה היה מועיל תפיסה לולי שאי אפשר לשומטה, ותירץ השו"מ דכל שהקרקע בחזקת בעליה ממילא הפירות ג"כ שלו ולא דמי לשאר תפיסה שאינו תלוי בדבר אחר, עיי"ש.

והא דלריך להשבע היסת, כתב בשו"ת אצקת רוכל סי' קסז כיון שהשוכר טוענו ודאי. ועיי' שו"ת פעולת לדיק ח"ב סי' קא שכופר הכל שרואים להוליאו ממנו חייב להשבע שזועת היסת.

ובשו"ת נטעי נעמנים (לר' יצחק אייזיק רבינוצין, אצ"ד שאול) חו"מ סי' נט נשאל בדבר משכיר שטוען שלא השכיר לשכן לחלוטין למשך שנה, רק שהרשה לו לדור בדירה עד עת שיזדמן לו שכן שישכור הדירה ויתן לו מעות דמי הדירה מקודם ואז יהיה מחוייב לעקור מדירתו, ועתה הזדמן לו שכן כזה וטוען על שכן הדר אללו שיעקור דירתו כפי המדובר. והשכן טוען ואומר ששכר אללו הדירה לחלוטין עד משך כלות שנה. וכתב שם: הנה בזה הדין פשוט שבעה"כ הוא המוחזק מטעם שקרקע בחזקת בעליה עומדת, וכמשי"כ בשו"ע סי' שיב, וישבע שכדבריו כן הוא שלא השכיר לו הדירה עד כלות השנה רק עד שיזדמן לפניו שכן שיתן לו דמי הדירה מקודם, ואזי כשישבע יהיה מחוייב השכן לעקור דירתו משם.

ואשר חקרנו לדעת לאשר שהד"ת היה בעשי"ת שאז אין נשבעין כמשי"כ הרמ"א באו"ח צדין עשי"ת, וא"כ איך נדיינאו להאי דינא. הנה אם באנו לומר שהדין יהיה מעוכב עד אחר עשי"ת, הנה הצעה"כ טוען ואומר באם שלא יעקור הדר לעת עתה מדירתו יעבור הזמן וישכור לו השכן החדש דירה במקום אחר ויהיה לו הפסד מזה, כי לא ישיג שכן אחר. וילא הפסק שהדין עם בעה"כ ויניח בטחונות על קיום הפסק עד אחר יו"כ והשכן מחוייב לעקור דירתו תיכף ומיד ואין לו לטעון ולומר כל זמן שאין בעה"כ נשבע אין לו לעקור כי אולי לא ישבע וזה לו הפסד לילך לשכור דירה במקום אחר באמצע שנה ומה לו לעקור דירתו כל זמן שאין בעה"כ נשבע. זה אינו, דהא בעה"כ טוען הלא מלדי לא צר שרצוני להשבע רק שהצ"ד אין מניחין לי לישבע בעשי"ת ואין העיכוב מלדי. והרי זה דומה למ"ש תוס' ב"מ ה"ה ד"ה שכנגדו

קאמינא וכו', אצל הכא הוא ברלון ישבע אם נניחנו ולכך לא יאלס, עיי"ש שכתבו כן גבי תשוד. וה"כ דכוותיה ופשוט. עכ"ל.

והנה בשו"ת הרשב"א ח"ו סי' קכו נשאל צמי שדר בחלר חצירו ואומר שכורה היא אללי עד זמן פלוני, וזה אומר לא כי אלא שאולה עד זמן שארלה, מי נאמן. תשובה. צעה"צ נאמן כל שלא החזיק שם שני חזקה, שאלו החזיק שני חזקה היה נאמן צמיגו דאי צעי אמר לקוחה היא צידי, הלא"ה לא דקרקע בחזקת בעליה עומדת. ע"כ. מבואר דאם יש לדר מיגו דלקוחה היא צידי נאמן לומר שכורה היא צידי עד זמן פלוני. ול"ל דשם לא היה שטר שכירות וע"כ יש לו מיגו דלקוחה, אצל כשיש להם שטר שכירות הרי אינו יכול לומר לקוחה היא צידי, וכמו שאמרו בגמ' צ"מ קג א.

אמנם הנה"מ צמי קלח ס"ק צ כתב שהשוכר בית מחצירו כיון דהוי קנין הוי מוחזק, דשכירות ליומא ממכר, ודלח כהסמ"ע ס"ק ד. ועיי"ש צפת"ש ס"ק א צ"ש עצודת הגרשוני סי' קכא. והנה בשו"ת הרי"צ"ש סי' תקי, הוצא צ"י סי' שיב, נשאל הרי"צ"ש בשוכר שהודיע למשכיר צפני עדים שהוא מצטל את השכירות, ואח"כ כשצקש המשכיר להחזיר לשוכר את דמי השכירות חזר צו השוכר וטען שמאחר שלא קנו מידו לא נסתלק משכירותו צדיצור לצד אע"פ שאמר לו צפני עדים. והשיב הרי"צ"ש שהדין עם השוכר, שכיון שקנה הקרקע לזמן המושכר לו צקנין גמור, הרי הוא שלו לזמן ההוא ואינו יכול להסתלק ממנו צדיצור לצד אפילו צפני עדים כי אם צקנין גמור, דשכירות מכירה ליומיה הוא כמו שאמרו צ"מ נו צ. וכתב בהגהות דו"פ סי' שיב אות ו שסצרת הרי"צ"ש היא כמו שפסק הטור סי' רמג לענין מקבל מתנה שהחזיר השטר, שמתנתו קיימת עד שיעשה המקבל קנין לנותן על החזרה, וה"ה בשכירות שכבר קנהו השוכר בשכירות שנתן לו לא נסתלק בלא חזרת קנין. אמנם המחנ"א ה"י שכירות סי' ע חולק על הרי"צ"ש, ולדעתו כיון שגוף הבית הוא של המשכיר, כל שנסתלק ממנו השוכר זכה צו המשכיר ממילא, וכמו שכתבו הרי"טצ"א והר"ן לגבי עצד שכיון שצעה"צ נסתלק ממנו זכה העצד בעלמו ממילא. ועיי קלוה"ח סי' שטז ס"ק ג. ועיי קובץ הערות יצמות סי' נג אות ה צדיאור מחלוקתם, ועיי פס"ד ירושלים כרך א עמ' מצ.

נמלא שלדעת הסוצרים שצעה"צ הוא המוחזק צקרקע, הרי מי שצא להוליא הוא השוכר ולא צעה"צ, וע"כ אין צעה"צ נחשב תוצע אלא נחצע, גם לענין קציעת מקום הדיון, אצל לדעת הסוצרים שהשוכר נקרא מוחזק וצעה"צ נחשב מוליא, ה"ה לענין קציעת מקום הדיון.

צנידון זה, למרות שתם מועד השכירות, וצודאי שהקרקע בחזקת בעליה, והשוכר הוא נקרא המוליא, מ"מ לטובת הענין שקל בית הדין והחליט שמוטב שאי ידון עם ועד הבית המשכיר צ"י"ד שלצו חפץ, ועד לדיון שם אוסר ציה"ד על כל אחד מהלדדים להתפלל צמקלט מכיון שהתפילה שם מעוררת מחלוקת אלימה צצנין, וחילול ה' צרבים.

ה. צפס"ד ירושלים כרך ט עמ' רמד הוצאו מקורות ההלכה צזה: כתב צחי' הרי"טצ"א מכות יג א דכל

שמינוהו סתם צאוס מינוי בלא קציעות זמן אין מסלקין אותו מאותו מינוי אלא בטענה, וכן ראיתי בתשובה לרמ"ה על ענין שליח ליצור. ע"כ. וכ"ה ביד רמה צ"ב דף כא וצמאירי שם. אמנם בכל צו צאוס תש"ו הרשב"א כתב דעכשיו נהגו כל קהילות הקדש למנות אנשים על לרכי לצור לזמן ובהגיע זמנם ילאו אלו ויכנסו אחרים תחתיהם, וכן לחזן וכו' וכן על המם ושאר דברים הלריכים לליצור, בין שנוטלין שכר עליהן ובין שאינן נוטלין, ואפילו לא קצעו להם זמן סתמן כפירושן אחר שנהגו כך וכו', ואם מפני החשד כיון שנהגו לצוא חליפות נסתלק החשד. ע"כ. וכ"פ צש"ע או"ח סי' נג סעי' כו, והרמ"א צש"ע יו"ד סי' רמה סעי' כב. וכתב הלחם רב סי' ב דאפשר דהיינו דוקא בזמנו של הרשב"א שהיו החזנים כגבאי לדקה וכפרנסים שמשנים אותם מזמן לזמן, אבל בדורנו זה כל שליח ליצור שמסלקים חשידי ליה כו"ע וכו' ודאי דאוס פסול מלאו צו. ע"כ. וכ"כ בחמדת שלמה או"ח סי' ז דהיכא דאין המנהג להשתנות המינויים לש"ץ וכדומה דאיכא חשדא אין לסלקו וכו', והדבר ידוע דבזמנינו ג"כ אין נוהגים לשנות החזנים ובדאי דאיכא חשדא. ע"כ. ובצו"ת מים חיים חו"מ סי' ו כתב דלגבי שו"ב צודאי אין המנהג לקבל אותו לזמן, וא"כ נוכל לומר דהיכא דהקהל שכרו לשוחט סתם דשכרו אותו על כל ימיו או כל זמן שלריך, א"כ עפ"י הדין מחוייבים לשלם להשוחט כפועל בטל. ע"כ. וכ"כ בדברי חיים ח"ב סי' ז דהמנהג בכל ערי פולין שאוכרים ומקבלים שו"ב בלא זמן ומסתמא עד עולם כל זמן שלא יהיה פסול לשחיטה. ע"כ. וכ"כ בטוטו"ד סי' יג דהמנהג צשוחט או צש"ץ אם מקבלין אותו סתם הוי תמיד, וכיון דהמנהג כן הוי כהתנו עמו לעולם. ע"כ.

וכתב צש"ת מהריא"ז ענין סי' יג דכל המינויים ונשיאות של ליצור היה להם אותו זכות של המנהג שלא להסתלק בלא פסול, כל זה שייך גבי מינוי נשיאות שהוא פסיקה גדולה וכו', אבל אין בכלל זה בעלי אומניות כמו שו"ב ומנקר וסופר שאין אלו בכלל נשיאות אלא כשאר בעלי מלאכה, וכמו רופא וחייט וכיו"ב. והראשון בידי בני העיר לסלק השו"ב בכל עת שיראה להם צדצר ולמנות אחר תחתיו כיון שקבלוהו סתם ולא קצעו זמן, ואפילו לא נמלא צו שמץ פסול. וכן בזמנו פוק חזי מה עמא דצר שמסלקין חזן בכל עיר ובכל עת מטעם כל דהו ואפילו לא נמלא צו שמץ פסול, ומי שחושש לעלמו פן יחשדוהו נותנין לו הרב והצ"ד כתב ראה שלא נסתלק מחמת פסול רק מפני שינוי דעת בעל הבית וכיו"ב ושהוא כשר להתקבל במקומות אחרים. ע"כ. ולענין שכירות רבנים שכותבין בכתב הרבנות לשלוש שנים, עיי' חת"ס או"ח סי' רה וסי' רו, ודברי מלכיאל ח"ה סי' ריב, ומשכנות הרועים סי' כט.

אמנם באגרות משה חו"מ ח"א סי' עו-עז כתב צדצר מלמד צישיצה כיון שעוצד ששכרוהו צסתם הוא לכל הזמן שלריך (עיי' לעיל אות א צאוס האג"מ), אם עושה מלאכתו באמונה שמסביר היטב לתלמידים מה שלומד אתם וכו', אי אפשר לסלקו בלא טענה מצוררת צצ"ד. עיי"ש. ועיי' אגרות משה שם סי' ו שגם סילוק פועל הוא ככל דינים לענין עבד אינש דינא לנפשיה וכשאין הדין צרור ודאי אסור לעשות דין לעלמו ואם עשה משמתין אותו.

אמנם בנידון דידן שאי מינה עלמו - צתור השוכר של המקום - לצעל קריאה וצעל תקיעה וגבאי ומקבל

התרומות של ציהכנ"ס, אין זה מינוי של הליצור, ואינו שייך לדברי הראשונים והאחרונים הנ"ל, אלא לדברי המהר"ם שיק חו"מ סי' יח, שהרחיב בהם הקהילות יעקב צ"ק סי' מד, והוצאו בפס"ד ירושלים כרך ט עמ' רפג: לדברי המהר"ם שיק מי שהתאמן במלוא שלא תתבטל, ולולי פעילותו היתה המלוא מתבטלת לזמן, עי"ז הוי כמליל מן הנהר ומן הגיים דקנה. וכן אמרו בגמ' תענית כח שתקנו הנביאים שציניהם לעולם יהיה להם דין קדימה בזמן ההוא להקריב קרבן עלים כיון שהם התעסקו במלוא זו להחזיקה בזמן שלא נמלאו אחרים שיזדקקו לקיימה. וכתב בקהילות יעקב צ"ק שם אות ז דגבאי מאבד את גבאותו בכמה אופנים והראשון שבהם כשקלקל הגבאי את דרכיו, או שהוא לא יוללח למה שנתמנה, וזה מתבאר במג"א סו"ס קנג, ובשו"ת רדב"ז ח"ד סי' יא והוצא בשד"ח ערך חזקה במלוות ס"ב.

אלא שבנידון דידן אי אפשר לומר שא' הוא צחינת "לא יוללח", וגם לא הוכחה הטענה צבית דין ע"י עדים כשרים שא' קלקל את דרכיו, לפיכך אי אפשר להורידו מחזקתו, שאין זה רק בגדר גילוי מילתא בעלמא שמרפיש אומדנות ועדים פסולים. אך מכיון שועד הצית מסרב להמשיך את שכירות המקלט, ממילא אין לו הציכנ"ס.

אברהם דוב לוין.

ב

א. מש"כ הגאב"ד שליט"א צאות אי' שלאחר שנסתיימה השכירות של אי' והועד אינו מוכן להמשיכה, פקעה לה קדושת ציהכנ"ס מהמקום, ל"ב, שהרי היה למקום קדושת ציהכנ"ס לא רק מזד השוכר, אלא גם מזד המשכיר, שהרי השכנים קיימו שם ציהכנ"ס צשאר ימות החול, והם היו רואים להמשיך צזה, אלא שבית הדין הורה להם שעד לפס"ד לא יתפללו שם, וא"כ איך אזלח לה קדושת ציהכנ"ס?

ב. ומש"כ צאות ה שא"א לומר על אי' שהוא בלתי יוללח, הרי הוא צהתנהגותו מרחיק אנשים שלא יבואו להתפלל שם, כפי שהעיד אחד המתפללים שצוב לא יתפלל שם כיון שא' צעק עליו, הרי שהוא "לא יוללח" לנהל ציהכנ"ס על מי מנוחות, וגם נשמע צבית הדין קולו כקול מים אדירים, והודתה אשתו צזה צא מחמת הצרות שעושים לו, וכן אמרו שיש להם עדים אך מפחדים לבוא לבית הדין. אך זה אינו נוגע כ"כ למעשה, כיון שיפה הורה בית הדין שאין להם להתפלל, וילכו לדון צצ"ד המתמחה בענינים הללו, ויניחו לבית הדין שלנו שאינו מתמחה בכגון דא, בשלום.

נפתלי צבי מרמורשטיין.

ג

חומרת הנידון שהובא לבית הדין אינו רק משום דיני איסורים וממונות אלא הוא נוגע גם לדיני

פקו"נ ואיבוד חלקו של אדם לעוה"ב! בפני הבית דין עלו תחילה השאלות הממוניות על הזכות שעל המקלט וכן זכותו של הגבאי והשליח צבור, אך נתברר שהגיעו הדברים לידי אלימות ופקו"נ ח"ו (וביותר לגבי הזקנים שבהם), ונמסר לבית הדין תיאור של "נותן חיתתו בארץ", שאין לו חלק לעוה"ב (עי' רמב"ם תשובה פ"ג הי"ג).

א. צו"ע או"ח סי' נג סעי' יט כתב המחבר דאפילו יחיד יכול לעכב ולומר איני רוצה שפלוני יהיה חזן אם לא שכר הסכימו עליו מתחילה, וצמג"א ס"ק כא כתב: ורצים יכולים למחות אפילו אחר שהסכימו. ושם ס"ק כ כתב: דדוקא צומניהם שהיה הש"ץ מוליא הרצים ידי חובתם צתפלתו אז היה יחיד יכול לעכב, דאין נעשה שלוחו צע"כ, משא"כ עתה שכולם צקיאים רק הש"ץ הוא לפיוטים אע"פ שאומר קדיש וצרכו אין כ"כ קפידא, וכו', וא"כ צר"ה שהש"ץ מוליא את הרצים ידי חובתם צודאי שיכולים לעכב, וציותר, דעדיין לא נתברר אם וצאיו לורה היתה הסכמה לשליחות הצבור שלו, וכיון שהוא גם צעל תוקע וגם צעל קורא ועליו להוליא את הרצים ידי חובתם צודאי שיכולים לעכב צעדו. וצציהגר"א שם ד"ה אפילו יחיד: כמ"ש צתענית וכו' ומסכימים לתפילתו והאיך ילאו אם אינן מסכימים לתפילתו, וה"ה צמקום הקרבן כמ"ש צריש פ"ד דצרכות, ואמרינן צסוף תענית וכו' האיך קרצנו וכו' וכ"ש כשאין חפץ צהקרצתו ואמרינן צנדריס לה לו הכל צריכין דעת וכו'. ע"כ. ומצואר דשאני שליח צבור מגצאות, דצגצאות יש צו רק דין שררה משא"כ ש"ץ שמהותו כשאר שליחות של הצבור ואם אינו שלוחם אין כאן כלום, ולכן גם אם נימא שזה כשררה, אצל צפועל שליח אין כאן.

והנה צרמ"א צו"ע או"ח סי' תקפא סעי' א: וידקדו לחזור אחר ש"ץ וכו' מיהו כל ישראל כשרים הם רק שיהיה מרולה לקהל אצל אם מתפלל צחזקה אין עוגין אחריו אמן. וצציהגר"א ד"ה אצל אם: צ"ק לצ ואסור להסכים על הניחאן. ע"כ.

והנה הגאצ"ד שליט"א הציא צסוף אות ה את דצרי הקהלות יעקב צ"ק סי' מד דצצאי מאצד את גצאותו אם הוא לא יוללח, וכיון דש"ץ צריך להוליא את הרצים ידי חובתם והם אינם מסכימים נקרא מתפלל צחזקה ומנאן דאינו מוליאם ידי חובתם, והוא לא יוללח לש"ץ.

עוד נמסר לצ"ד שפעם אמר צהיותו ש"ץ שאינו מתכוין להוליא חלק מהמתפללים, וצרמ"א צו"ע שם כתב שצריך שיוליא כל אדם צתפילתו ואם יהיה לו שונא ומכוין שלא להוליא גם אוהצו אינם יולאים צתפילתו, והטעם משום דשליחות צצטלה מקאתה צטלה כולה, וא"כ אין כאן שליח צבור לכל הצבור אם נמלא צתוכס אחד ממתנגדיו.

וצרמ"א צו"ע סי' נג סעי' כה פסק שהמוסר פסול להיות ש"ץ, וצמקרה דנן נמסר לצית הדין צצתגוצה על ההתנהגות כלפיו איים למסור את מתנגדיו לעיריה על צניה צלתי חוקית, ולפי דצריהם כך עשה למעשה, א"כ אין כאן ש"ץ, וחוצרת טענת השכנים לא רק משום טעם הראשון שהוא לא יוללח, אלא הרי הוא גם כצצאי שקלקל את דרכיו, ודצרים אלו נמסרו לצית הדין כמעט צלי הכחשה.

וצעיקר נידון שררות הגצאות הזו, יש לעיין, דשררה היינו מינוי על הצבור, אמנם אם הצבור הלך ממנו והוא מקצן אנשים אחרים, א"כ על מי חזקת שררותו, וכיון שגם את המקום אין לו (כיון שאין מחדשים את השכירות), נמלא גצאות צלי אנשים וצלי מקום, ולכן חזקת שררות זו איני יודע מה היא.

3. צחות ג כתב הגאב"ד שליט"א בשם מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א שיש לכל שכן זכות להתנגד לשימוש חריג, והעיר ידידי הגרנ"ל מרמורשטיין שליט"א דכיון שהשכנים מקיימים ציהכנ"ם צימות החול נמלא דלגצם אין זה שימוש חריג. בנידון דידן שלפי התפתחות העניינים שכאשר נאסר על א' להתפלל במקלט הוא עבר להתפלל בלוצי, הרי ששם בלוצי ילירת ציהכנ"ם הוא בודאי שימוש חריג. עוד יש להעיר שאפילו במקלט שבו התפללו השכנים צימות החול הרי שהמנין היה לטובת השכנים, משא"כ המנין של א' שהיום אינו למען השכנים, מסתבר שהשכנים יכולים לטעון דפתיחת מנין צציתם למען אנשים שאינם שכנים הוא בגדר שימוש חריג.

ולמעשה כאשר אש המחלוקת כבר נאחזה והגיעו הדברים לאיומים, קללות, מכות ומסירות, ועד כדי פקו"כ בנוגע לזקנים, יפה הורה הצית דין שיש לסגור את הציכנ"ם וזאת משלוש סיבות: הראשונה, דבאין עלים תכזה אש ואם אין ציהכנ"ם יתכן ועולם המחלוקת תלטנן ותדעך, ומשום הטעם של פקו"כ אין לפתוח את ציהכנ"ם עד שתשקוט המריצה. סיבה נוספת היא דכיון שהלד שמעונין להחזיק במלצ הקיים עלול לעבור מצי"ד לצי"ד וכו' להשמט מדין תורה, הרי שע"י סגירת ציהכנ"ם תהיה העמידה וההכרעה צדין תורה הצרירה היחידה, וככל לו מניעה שהצי"ד מטילים משום השבת אצידה. והסיבה השלישית: שבמקרה החמור הזה אשר צו נידון ענין של נותן חיתתו צארץ חיים, כתב הרמב"ם תעניות פ"א הי"ז שמוטל על הצי"ד להסיר המכשולות של עצירות וכו' בעלי חמס ועצירות, ומפרישין אותן ועל בעלי זרוע ומשפילין אותן. ע"כ. והכתוב אומר הלא זה לום אצחרהו וגו'.

טוביה גולדשמידט.